

Centrum pre podporu miestneho aktivizmu
Za podpory The Ford Foundation

prístup k spravodlivosti - BARIÉRY a východiská

Táto publikácia je jedným z výsledkov konferencie „Prístup k spravodlivosti - bariéry a východiská“, ktorá sa konala na Seneckých jazerách 21.-22. mája 1999. Pripravilo ju občianske združenie Centrum pre podporu miestneho aktivizmu (CEPA) so sídlom v Ponickéj Hute pri Banskej Bystrici.

Stretnutie bolo príležitosťou na výmenu praktických skúseností a názorov na tému prístupu k spravodlivosti. Jeho účastníkmi boli právnici, ktorí sa s touto témou stretávajú vďaka svojej práci na súdoch, v parlamente, v štátnej správe či v advokácii. Najväčšiu pozornosť sme venovali prístupu k súdom z hľadiska aktívnej legitimácie a vôbec účasti v konaní pred ním, prípadne inými orgánmi ochrany práva.

V úvode publikácie nájdete vstupný materiál, ktorý slúžil ako základ pre diskusiu. V druhej časti sú závery, ktoré sumarizujú najdôležitejšie výstupy konferencie a návrhy na riešenie jednotlivých prekážok prístupu k spravodlivosti, najmä pokiaľ ich umožňuje súčasný právny stav. V závere nájdete zoznam účastníkov stretnutia.

PRÍSTUP K SPRAVODLIVOSTI - BARIÉRY A VÝCHODISKÁ

Verejné právo v zásade nie je o právach, hoci zneužitie verejnej moci môže a často aj porušuje práva súkromné. Verejné právo je o chybách, o zneužitíach verejnej moci a súdy by si mali byť vedomé toho, že osoby alebo organizácie, hoc aj bez osobitného záujmu na veci alebo na jej výsledku, sa môžu dožadovať - ak niet pochybnosti o dobromyseľnosti ich konania - pozornosti súdu a poukazovať na zjavné zneužitie verejnej moci¹.

(Sudca Sedley)

Tento materiál je úvodom do diskusie o sebaobranných prostriedkoch občana pri „chybách alebo zneužití verejnej moci“, o ktorých hovorí úvodný citát. Jeho hlavnou témou je aktívna legitimácia v konaní pred súdom, a to predovšetkým vo veciach, v ktorých je záujem žalobcu (alebo toho, kto sa o toto postavenie usiluje) širší ako jeho osobný záujem v tradičnom ponímaní. „Náš“ žalobca niekedy presadzuje práve hodnoty, ktoré najčastejšie stotožňujeme s pojmom verejný záujem. Verejný záujem pritom zďaleka nechápeme len ako záujem štátu. Paradoxne, niekedy musí občan presadzovať verejný záujem práve proti štátnej moci. Diskusiou o možnostiach oboch strán v tomto spore chceme začať inventúru prekážok, ktoré v súčasnosti bránia efektívnemu prístupu k spravodlivosti.

Prvá časť tohto príspevku obsahuje niektoré zaujímavé prípady zo zahraničnej súdnej praxe, ktoré viedli k zmene v prístupe k aktívnej legitimácii v tej-ktorej krajine. Druhá časť sa venuje právnej úprave a zaujímavým prípadom u nás. V závere sa pokúšame sumarizovať bariéry a hľadať východiská, ktoré zabezpečia, aby „dobromyseľný občan alebo organizácia“ pri konflikte s chybami moci neťahali za kratší koniec.

¹ Ex parte Richard Dixon, CO/3410/96, High Court of Justice, QB Div, Crown Office, 1997

1. niekoľko zaujímavostí zo sveta

Začneme niekoľkými, pre našinca možno prekvapivými prípadmi z krajín, ktorých rozhodnutia sa nezvyknú často citovať.

Najvyšší súd Filipín v roku 1993² konštatoval, že pokiaľ ide o právo na zdravé a vyvážené životné prostredie, na základe medzigeneračnej zodpovednosti je možné priznať žalobcom právo žalovať aj v prospech budúcich generácií.

Žaloba, ktorú podal v mene svojich troch detí a ďalších 41 detí právnik Antonio Oposa, smerovala proti ministrovi životného prostredia a prírodných zdrojov a požadovala zrušenie licencií na rozsiahlu ťažbu dreva v tropických pralesoch. Návrh bol odôvodnený tým, že ústava zaručuje právo každého na zdravé a vyvážené životné prostredie, pričom činnosť odporcu - udeľovanie licencií na ťažbu dažďových pralesov na Filipínach - predstavuje skutočne závažný zásah do ústavných práv generácie navrhovateľov, pričom zároveň významne zasahuje aj do ústavných práv generácií nasledujúcich, ešte nenarodených.

Súd v rozsudku konštatoval, že právo na priaznivé životné prostredie zahŕňa právo užívať rytmus a harmóniu prírody a právo rozumne využívať všetky prírodné zdroje, pričom toto využívanie musí byť porovnateľne dostupné budúcim generáciám. Vyhovел preto žalobe a jeho rozsudok sa stal základom pre obdobné rozhodnutia súdov v iných krajinách (napr. v Kostarike)³.

Zaujímavo sa k aktívnej legitimácii postavil Najvyšší súd v Tanzánii v roku 1993⁴. Konštatoval, že v prípade žaloby podanej vo verejnom záujme neodmietne návrh „*poctivého a dobromyseľného žalobcu*“, hoci aj bez jeho osobného záujmu na veci. Takýto žalobca bude mať prístup k súdu v prípade, že žaloba je podaná vo verejnom záujme, evidentne v prospech verejného blaha a súd môže priniesť účinnú nápravu. Súd odôvodnil svoje pozitívne rozhodnutie aj koncepciou dvojakeho postavenia osôb. Každý je jednak jednotlivcom, ktorý má ústavou garantované základné práva a slobody, a jednak je aj členom komunity so všetkými právami a povinnosťami z toho vyplývajúcimi. Vzájomnú koreláciu práv a povinností pritom treba chápať tak, že svoje práva majú ľudia využívať aj na to, aby prispeli k celkovému zlepšeniu kvality spoločnosti, do ktorej patria. Každý, kto sa usiluje akokoľvek obnoviť či napraviť nefungujúci systém

(v dôsledku aktívneho či latentného porušovania práva), tak koná vlastne vo verejnom záujme pre dobro celej spoločnosti. Súd

² *Minors Oposa at al. v. Secretary of the Environment and Natural Resources Fulgencio Factoran*, GR No. 101093)

³ *Mejia Chacon v. el Ministerio de Salud y la Municipalidad de Santo Ana*, Voto No. 3705-93, Sala Constitucional de la Corte Suprema de Justicia, Costa Rica).

⁴ *Mtikila vs. the Attorney General*, Civ. Case No. 5 of 1993

zobral do úvahy sociálno-ekonomické podmienky krajiny, chudobu, mieru negramotnosti, ako aj „kultúru apatie a mlčania“, ktorá je výsledkom dlhodobej inštitucionalizovanej vlády jednej strany, a ktorá vo svojej represívnej dimenzii umlčala iniciatívu a odvahu. *„Berúc do úvahy všetky tieto okolnosti, ak jednotlivec oduševnený za verejné veci žiada súd o zákrok proti legislatíve alebo konaniu, ktoré pošliapávajú ústavu, súd ako strážca ústavy je viazaný povinnosťou umožniť mu vystupovať v spore ako strane.“*

Aj na anglických súdoch sa možno stretnúť s extenzívnym prístupom k aktívnej legitímácii v prípadoch verejného záujmu: *„Bola by to veľká medzera v našom systéme verejného práva, ak by určitá nátlaková skupina ... alebo dokonca aj jediný daňovník, nemali v dôsledku zastaralej aplikácie locus standi prístup na súd, kde by sa s odvolaním na vládu práva mohli pričiniť o znemožnenie nezákonného správania sa“.*⁵

Podobne aj kanadské súdy umožňujú pomerne liberálne chápanie práva na aktívnu legitímáciu, predovšetkým v oblasti porušenia ústavnosti, avšak nielen tam. *„Ak existuje vážny prípad nelegitímnosti alebo nelegálnosti (invalidity) právneho predpisu, osoba musí preukázať len to, že je ním priamo dotknutá alebo že má úprimný záujem ako občan na validite právnych predpisov a že neexistuje žiadny iný účinný spôsob, ako by mohol daný prípad priniesť pred súd“.*⁶

V Spojených štátoch amerických federálne súdy priznávajú právo aktívnej legitímácie (standing to sue), environmentálnym organizáciám v prípadoch ochrany životného prostredia. V takýchto prípadoch je postačujúce, aby spomedzi účastníkov konania bola na strane žalobcu aspoň jedna organizácia, ktorá vie preukázať, že jej členovia nejakým spôsobom využívajú diskutovanú časť prírody. Ak je ohrozený stav životného prostredia v danej oblasti, súd považuje aktívnu participáciu týchto organizácií v procese za prirodzenú a neodškriepiteľnú.

V Austrálii prešla otázka aktívnej legitímácie zaujímavým vývojom. Prvé zamietavé rozhodnutie bolo odôvodnené tým, že vzťah žalujúcej environmentálnej organizácie k veci je len emocionálny, resp. intelektuálny.⁷ V nasledujúcom roku však ten istý súd umožnil pôvodným obyvateľom Austrálie (Aboriginal people) podať žalobu na ochranu svojich posvätných miest proti ťažobnej spoločnosti, hoci žalobcovia nevlastnili dotknuté územie. Súd považoval ich vzťah k veci za natoľko blízky (intimate relationship), že im účasť v konaní umožnil s odôvodnením, že tieto miesta majú pre nich *skutočne*

⁵ IRC v. National Federation of Self - Employed and Small Businesses Ltd., 1981, 2 All E.R. 93, 107

⁶ Minister of Justice vs. Borowski, prípad z roku 1981.

⁷ Australian Conservation Foundation v. Commonwealth, (1980) 146 CLR 493, 28 ALR 257, High Court of Australia

„obrovský kultúrny a duchovný význam“.⁸ Zatiaľ čo teda v prvom prípade „emocionálny“ záujem na veci ešte nebol dostatočný, „duchovný“ v druhom prípade postačoval. Po tomto progresívnom posune nastali ďalšie zmeny. Súdny na viacerých úrovniach umožnili vystupovať v konaní aj organizáciám zameraným na ochranu lesa s odôvodnením, že tieto organizácie slúžia súčasne ako poradné subjekty štátnych orgánov v lesnom hospodárstve, sústavne dostávajú (hoci malé) granty zo štátneho rozpočtu, predkladajú návrhy a podnety vláde k téme lesného hospodárenia, a preto ich vzťah k veci je „ďaleko viac než púhy emocionálny alebo intelektuálny“.⁹

Z postkomunistických krajín sa takýto prístup začal uplatňovať v Slovinsku. Vo veci prístupu k súdu „Društva ekologov Slovenije“ a 25 fyzických osôb (U - I. 30/95 - 26) ústavný súd uznal právny záujem žalobcov (potrebný na tento druh konania) na základe ústavného práva na priaznivé životné prostredie. Súd konštatoval, že každý môže mať záujem zasiahnuť proti akciám poškodzujúcim životné prostredie. Tento záujem nie je limitovaný na prostredie, kde žalobca žije, ale je „určite širší“. Súd nepochyboval ani o aktívnej legitímácii environmentálnych mimovládnych organizácií vo veciach ochrany životného prostredia, pokiaľ ich k takejto ochrane splnomocňujú ich štatúty.

V Dánskom Aarhuse bol v lete roku 1998 podpísaný dohovor, ktorý naznačuje, že prístup Slovinského súdu zďaleka nie je ani v našich zemepisných šírkach ojedinelým „úletom“, ale že ide o moderný a progresívny trend. Dohovor EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti na rozhodovaní a prístupe k spravodlivosti vo veciach životného prostredia podpísalo doteraz 40 krajín (okrem Veľkej Británie, Českej republiky aj Albánsko či Bielorusko, Slovensko však zatiaľ nie). Všetky signatárske krajiny sa okrem iného zaviazali vytvoriť podmienky pre to, aby verejnosť získala čo najširší prístup k súdnemu konaniu pri rozhodovaní vo veciach životného prostredia.¹⁰

⁸ Onus v. Alcoa, (1981) 149 CLR 27, 36 ALR 425

⁹ North Coast Environmental Council v. Minister for Resources, 1994, No. NG614

¹⁰ V Českej republike vykročili touto cestou už pred prijatím Aarhuského dohovoru. Účastníkmi správnych konaní vo veciach ochrany životného prostredia (vrátane územného konania, povoľovania výnimiek, udeľovania licencií a pod.) môžu byť aj environmentálne občianske organizácie (zákon č. 114/1994 Zb.). Majú teda aj možnosť uplatniť svoje práva v správnom súdnom konaní.

2. ZHODNOTENIE SITUÁCIE U NÁS

Žaloby vo verejnom záujme tak, ako ich pripustili americké, anglické, austrálske, filipínske, tanzánijské, mnohé juhoamerické, indické súdy, ale i napr. Slovinský ústavný súd, u nás zatiaľ neexistujú. Ochrana verejného záujmu je zverená výlučne do rúk štátnych orgánov. Sú však možnosti ako napríklad trestné oznámenie, sťažnosť, petícia, návrh na začatie priestupkového konania a ostatné inštitúty väčšinou verejného práva dostatočnou zárukou na ochranu verejného záujmu? Neexistuje aj v našom práve priestor pre úvahy o podobne tvorivých, hoci možno niekedy menej exotických prístupoch, ako sú tie, ktoré sme citovali vyššie?

Zosumarizujme si, čo hovorí naše právo o aktívne legitimovaných subjektoch v občianskom a ústavnom práve, či v správnom súdnictve:

V našom právnom poriadku dávajú odpoveď na otázku aktívnej legiti-mácie určitého subjektu ustanovenia hmotného práva a je formulovaná najčastejšie ako podstatné meno (**veriteľ, sused, vlastník,...**), prípadne spodstatnené prídavné meno (**ohrozený, poškodený...**). Druhý spôsob vymedzenia aktívne legitimovaného subjektu umožňuje pravdepodobne o niečo širší výklad a vo veciach ochrany niektorých základných práv a slobôd je takýto širší výklad úplne na mieste (či už ide o ľudské práva a ich obmedzenie, alebo o práva na priaznivé životné prostredie, kde do okruhu dotknutých - poškodených či ohrozených - môžeme zahrnúť naozaj široký okruh subjektov).

Pokiaľ ide o preskúvanie rozhodnutí orgánov verejnej správy, tu sa okruh legitimovaných subjektov odvíja od definície účastníka správneho konania. Tým je každý, o koho právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach sa má konať alebo koho práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté. Je ním aj ten, kto tvrdí, že môže byť rozhodnutím priamo dotknutý, a to až do času, kým sa preukáže opak, ako aj každý, komu osobitný právny predpis také postavenie priznáva. V správnom súdnictve sa diskusia povedie predovšetkým o tom, či práva a právom chránené záujmy sa považujú za priamo dotknuté.

Možnosť podať ústavnú sťažnosť **Ústavnému súdu SR** má ten, **koho práva boli porušené** rozhodnutím orgánu verejnej správy (pričom zároveň platí podmienka, že o týchto právach nerozhoduje iný súd). Ďalšou možnosťou je podanie podnetu v zmysle čl. 130 ods. 3 Ústavy. S podnetom sa na ústavný súd môže obrátiť každý, kto **namieta porušenie** svojich práv.

Pozrime sa teraz na dva zaujímavé prípady aplikácie citovaných ustanovení:

2. 1. „...KOHO PRÁVA SÚ PRIAMO DOTKNUTÉ...“

V roku 1994 sa občianske združenie s názvom Leso-ochranárske zoskupenie Vlč dožadovalo účasti na schvaľovaní lesného hospodárskeho plánu v Čergovskom pohorí. Lesný hospodársky plán je správnym rozhodnutím, ktoré určí, ako sa bude vyvíjať lesné hospodárenie v nasledujúcich desiatich rokoch (objem a spôsob ťažby a pod). Základným argumentom združenia bolo tvrdenie, že ide o zoskupenie občanov dotknutých lesným hospodárením v regióne, ktorí so znepokojením sledujú vznik škôd spôsobených najmä holorubnou ťažbou. Rovnako závažnými faktormi sú neustále klesajúca vodozádržná schopnosť lesnej krajiny a s tým súvisiace nebezpečenstvo záplav v povodí.¹¹

Počas konania pred orgánmi štátnej správy odzneli mnohé argumenty, prečo združenie nemôže byť účastníkom tohto konania.¹² Spor sa nakoniec dostal až pred Najvyšší súd SR, ktorý rozhodoval o žalobe združenia proti rozhodnutiam orgánov štátnej správy, v ktorých tieto orgány nepriznali združeniu pozíciu účastníka konania. Súd rozsudkom¹³ žalobu zamietol, a k aktívnej legitímácii uviedol nasledovné: *Pre naplnenie tej časti definície, ktorá priznáva postavenie účastníka konania tomu, koho práva, právom chránené záujmy alebo povinnosti môžu byť rozhodnutím*

¹¹ Okrem iného argumentovalo združenie tým, že v danom území ide o mimoriadne cenné vodohospodárske celky, ktoré zaisťujú akumuláciu pitnej vody pre obyvateľov regiónu, vrátane členov združenia. Vyčísliteľné škody spôsobené nešetrným lesným hospodárením dosiahli podľa odborných štúdií 96 miliónov korún ročne len na stratách vody a pôdy. Lesný hospodársky plán je dokumentom, ktorý môže založiť ďalšie pokračovanie v tomto trende, alebo ho môže zmeniť. Združenie poukázalo na čl. 44 Ústavy SR a čl. 35 Listiny základných práv a slobôd (právo na priaznivé životné prostredie), právu povinnosť každého predchádzať škodám zakotvenú v § 415, právo ohrozeného domáhať sa ochrany podľa § 417 Občianskeho zákonníka a právo každého domáhať sa svojich práv podľa § 15 zákona č. 17/1991 Zb. o životnom prostredí. Okrem toho poukázalo na fakt, že záujem na zachovaní prirodzeného lesa je súčasne chránený úvodnými ustanoveniami zákona o lesoch a zákona o štátnej správe v lesnom hospodárstve. Na základe uvedeného sa združenie považovalo za subjekt, ktorého práva, právom chránené záujmy a povinnosti môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté.

¹² Správny orgán vo vydanom rozhodnutí konštatoval, že lesné hospodárenie sa nepriamo dotýka každého občana republiky, nakoľko má nadväznosť na ďalšie aspekty životného prostredia. A by sa prijal návrh združenia Vlč, potom by účastníkom konania mohol byť každý občan, čo je „absurdné, právne nepodložené a organizačne nezvládnuteľné“, pričom to súčasne spochybňuje odbornosť a kompetentnosť iných orgánov.

¹³ Rozh. 4 SZ 122/95

priamo dotknuté, je nevyhnutné, aby v konaní vo veci tretej osoby sa následky rozhodnutia prejavili na právnom postavení inej fyzickej alebo právnickej osoby... Predpokladá sa, že rozhodnutím priamo dotknutý môže byť len ten, ktorého právne postavenie je po vydaní rozhodnutia iné než pred jeho vydaním. Podľa súdu je zřejmé, že žalobca v tejto situácii nie je, pričom zároveň uviedol, že v takejto pozícii by eventuality mohli byť žalobcom bližšie nešpecifikovaní poškodení v súvislosti o tvrdých vyčísliteľných škodách v konkrétnom regióne, resp. organizácia zastupujúca konkrétnych poškodených v záujme ďalšej ochrany ich hmotných práv, ale nie samotný žalobca.... Žalobcov

aktívny záujem o problém vychádzajúci nesporne z verejne prospešného záujmu na ochrane prírodného lesa ... nie je sám osebe dostatočným dôvodom pre priznanie postavenia účastníka v správnom konaní.

Tento prípad nastolil niekoľko otázok: Kto je vlastne poškodený v prípadoch škôd na životnom prostredí? Ako vykladať „zmenu právneho postavenia“ potrebnú na priznanie účastníka v správnom konaní? Právne postavenie ktorých subjektov sa mení v prípadoch poškodenia životného prostredia resp. zníženia kvality života? Zopakujeme, že moderné právo v Európe sa uberá jednoznačne cestou posilňovania občanov a občianskych organizácií v rozhodovacom procese. Dá sa v tomto smere u nás niečo robiť už za súčasného stavu legislatívy, alebo je nutná jej zmena?

2. 2.

„...NAMÍETAŤ MOŽNO LEN UZNESENIE, KTORÉ SA UPLATNILO V PRAXI...“

Druhý prípad, ktorý môže navodiť zaujímavé otázky je z roku 1997. Nadácia Dobrá rómska vila Kesaj podala na Ústavný súd SR podanie s názvom „Podnet na začatie konania prijatím podnetu na predbežnom prerokovaní“. Žiadala ním zrušiť uznesenia obecných zastupiteľstiev obcí Ňagov a Rokytovce. V prvom prípade uznesenie uložilo „nepovoliť vstúpiť do dediny rómskym občanom a ani sa ubytovať v bunkách na území katastra Ňagov“. Uznesenie obecného zastupiteľstva v Rokytovciach zasa „prehlásilo, že v prípade násilného nastahovania Rómov do obce títo budú delažovaní (vyhnatí) mimo kataster obce“.

Navrhovateľ (nadácia) odvodzovala svoju vecnú i procesnú legitimáciu od tvrdenia, že „nemôžeme plniť ciele nadácie, ako je napr. výpomoc slabým a odkázaným skupinám, podpora zdravotných, sociálnych, charitatívnych a dobročinných akcií zameraných na upevňovanie a rozvoj duchovných hodnôt Rómov, keďže ako Rómovia máme zakázaný vstup do obce“. Toto je potom porušenie ústavných práv a to čl. 12 ústavy (rovnosť pred zákonom), čl. 23 ústavy (sloboda pohybu) a čl. 33 ústavy (zákaz diskriminácie).

Ústavný súd v súlade s obsahom podania toto posudzoval ako ústavnú sťažnosť (okrem iného pravdepodobne aj preto, že navrhovateľ sa domáhal zrušenia predmetných uznesení, čo je možné len v konaní o ústavnej sťažnosti) a k legitimácii v rozhodnutí uviedol nasledovné: „...čl. 12 ods. 2) Ústavy SR možno uplatniť len v spojení s inými základnými právami a slobodami, čl. 23 a čl. 33 ústavy upravujú len také základne

práva a slobody, k využívaniu ktorých sú oprávnené výlučne fyzické osoby (každý občan, každý cudzinec) ale nie aj právnické osoby". Sťažovateľ ako právnická osoba teda namietal porušenie práv, ktoré podľa ústavy patria len fyzickým osobám, ústavný súd preto sťažnosť zamietol ako „zjavne neopodstatnenú“, pričom ďalej uviedol: „Zjavnú neopodstatnenosť ústavnej sťažnosti možno vysloviť v prípade, ak ústavný súd pri jej predbežnom prerokovaní nezistil priamu príčinnú súvislosť medzi právoplatným rozhodnutím štátneho alebo samosprávneho orgánu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorého sťažovateľ namieta“.

Ten istý prípad, s inými navrhovateľmi a odlišnou argumentáciou pokračoval neskôr podaním dvoch podnetov na Ústavný súd SR. Tieto podnety napádali tie isté rozhodnutia obecných zastupiteľstiev a žiadali vyslovenie porušenia tých istých ústavných práv. Jeden podnet bol podaný J.D., Rómkou s oficiálnym trvalým pobytom v obci Rokytovce, a druhý J.L., Rómom s trvalým pobytom v obci Ňagov. Podnecovatelia M.L. a A.K., občania Slovenskej republiky rómskeho pôvodu, nemali trvalý pobyt ani v jednej z týchto obcí. Svoju aktívnu legitimáciu preukazovali napr. nasledovne: „Nielen J.L. ako obyvateľ obce, ale aj všetci ostatní Rómovia sme napádaným uznesením, ktoré ma normatívny charakter a rozhodlo sa ním o právach a povinnostiach, priamo dotknutí a postihnutí. Pokiaľ sa v ňom hovorí o rómskych občanoch, má sa na mysli presne identifikovateľná skupina ľudí o konkrétnom počte. Vstup do obce sa zakazuje celej tejto skupine. Podľa nášho názoru každý z tejto skupiny (ústava zaručuje slobodnú voľbu národnosti) je aktívne legitimovaný domáhať sa ochrany svojich práv, ak tieto práva preukázateľne súvisia s príslušnosťou k tejto skupine.“

Ústavný súd v naozaj stručne odôvodnenom uznesení aj tieto podnety odmietol - v prípade J.L. a J.D. ako neprípustné, v prípade ostatných navrhovateľov (osôb bez trvalého pobytu v obci) ako podané zjavne neoprávnenou osobou. Uviedol, že ani v jednom prípade zo strany obce **nedošlo k takému uplatneniu namietaného uznesenia, ktoré by malo za následok obmedzenie jeho ústavou priznaného práva.** Ďalej uviedol, že medzi namietaným porušením práv a rozhodnutím obecných zastupiteľstiev niet príčinnej súvislosti.

Z vyššie uvedených faktov môžeme vyvodiť niekoľko záverov:

- samotné vydanie uznesenia normatívneho charakteru, nech je akékoľvek (predpokladáme, že neústavnosť textu je v tomto prípade zjavná) ešte nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia ústavných práv, čiže

„je v poriadku“ a k porušeniu práva môže dôjsť až keď sa uplatní v rozpore s ústavou priznanými právami,

- nie je jasné, aký je rozdiel medzi „zjavne neprípustným“ a „zjavne neopodstatneným“ podaním, pretože vec vybavujúce senáty vysvetlili tieto pojmy rovnako ako *„nezistenie priamej príčinnej súvislosti medzi právoplatným rozhodnutím štátneho alebo samosprávneho orgánu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorého sťažovateľa namietali“*,
- podľa prvého z rozhodnutí práva, ktorých sa sťažovateľ domáhal, patria len fyzickým osobám a ako takých sa ich nemôžu domáhať právnické osoby,
- zo stručného výkladu obidvoch rozhodnutí vyplýva, že prístup k spravodlivosti je zatiaľ odopieraný a v podstate ani jeden z navrhovateľov podľa názoru súdu zatiaľ z rôznych dôvodov nemá vecnú legitimitáciu.

Na margo merita veci uvádzame, že boli vyskúšané všetky technicky dostupné postupy nápravy týchto uznesení (nejde o všeobecné záväzné nariadenie obce a preto prístup k NR SR v tomto prípade nebol možný, nebol možný ani prístup k všeobecným súdom - v tom čase ešte neexistoval § 200ha Občianskeho súdneho poriadku o preskúmaní zákonnosti uznesení obecných zastupiteľstiev na návrh okresného úradu alebo prokurátora), pričom ústavný súd vo všetkých prípadoch, aj keď z rôznych dôvodov, sa odmietol vecou zaoberať.

Vznikla teda zaujímavá situácia, v rámci ktorej v podstate niet cesty, ako dosiahnuť zrušenie týchto uznesení. (Treba ešte dodať, že prokurátor nevyhovel návrhu na vydanie protestu, pretože sa vecou nemôže zaoberať, keďže ju už vyriešil ústavný súd ...).

Neotrasiteľná existencia týchto uznesení v rámci vnútroštátnych opravných prostriedkov vytvára pritom podľa nášho názoru veľmi nezdravú kultúru v spoločnosti. Otázok, ktoré nastoľuje tento prípad, je viac. Môže orgán verejnej správy skutočne bez problémov prijať akt tohto typu? Nastane porušenie práva až potom, keď sa uznesenie uvedie do života? Treba povedať, že Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu zaujal v podobnej veci iné stanovisko. Vo veci *Johnston at all*. 1986 súd konštoval, že článok 25 Dohovoru oprávňuje sťažovateľa tvrdiť, že zákon sám o sebe porušuje ich práva aj pri neexistencii individuálneho implementačného opatrenia, ak je ním priamo dotknutý. Obdobné názory súd zaujal i vo veciach *Open Door* a *Dublin Well Woman*, 1992 a *Malone*, 1984.

3, SUMARIZÁCIA BARIÉR A HĽADANIE VÝCHODÍSK

Prekážok prístupu k spravodlivosti je určite viacero. V nasledovnej časti načrtujeme niektoré z nich, pričom náš výpočet nepovažujeme za konečný:

- Reštriktívny prístup legislatívy, resp. rozhodovacej praxe správnych orgánov a súdov k účasti v konaní.
- Nepreskúmateľnosť niektorých aktov orgánov verejnej správy (či už skutočná alebo domnelá).
- Niektoré ustanovenia prílohy A Občianskeho súdneho poriadku, na ktorú sa odvoláva § 248 ods. 3 OSP, ktorá uvádza prípady, kedy je vylúčená možnosť domáhať sa preskúmania rozhodnutia správneho orgánu súdom. Je prinajmenšom sporné, či niektoré z ustanovení tejto prílohy i celého § 248 OSP nie sú protiústavné, keďže z právomoci súdov nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd (čl. 46 Ústavy SR).
- Výraznou reštrikciou možnosti domáhania sa ochrany niektorých základných práv tretej generácie je aj čl. 51 Ústavy. Ten uvádza, že práva uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 Ústavy sa možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. V diskusii na túto tému bude pravdepodobne kľúčovým pojmom „pozitívny záväzok štátu“ ako ústavný záväzok štátu prijať také zákony, bez ktorých sú práva uvedené v čl. 51 nedostupné. Zároveň je podľa nášho názoru potrebné, aby „každému“ umožňovali reálnu a efektívnu cestu k presadeniu jeho ústavného práva. Nestačí, aby to boli zákony, ktoré zverujú ochranu práv občanov výlučne do rúk štátu, a občana stavajú do pozície pozorovateľa, v lepšom prípade oznamovateľa.
- V prístupe k Ústavnému súdu možno považovať za prekážku prístupu k spravodlivosti v širšom zmysle aj tú skutočnosť, že po uplatnení práva na preskúmanie rozhodnutia alebo postupu orgánu verejnej správy formou podnetu (čl. 130 ods. 3 ústavy) nie je zabezpečená aj reálna a účinná náprava deklarovaneho protiprávneho stavu.
- Limitované je aj postavenie (resp. prístup k spravodlivosti) poškodeného či oznamovateľa v trestnom práve. Model, podľa ktorého všetky dôležité právomoci má v rukách štátny orgán, nie je jediný, a možno by stálo za úvahu zhodnotiť jeho fungovanie u nás.

aké sú východiská?

Pokúsime sa teraz (možno trochu nesystematicky) zhrnúť možnosti, ktorými dnes disponuje „jednotlivec oduševnený pre verejné veci“ na Slovensku. Nebudeme sa teraz venovať klasickým inštitútom ako sú podnet na prešetrenie zákonnosti prokuratúrou, sťažnosť a pod. Ide nám najmä o prístup občana k efektívnej súdnej ochrane práv.

Začneme tým, že v mnohých prípadoch už dnes, na základe dnešného právneho stavu, možno v rozhodovaní presadiť zmeny. Napr. výklad pojmov „každý, koho práva a právom chránené záujmy môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté“ sa vo veciach verejného záujmu skutočne môže rozširovať bez toho, aby sme prekonanie dnešných stereotypov museli považovať za právny voluntarizmus.

Okrem toho možno oživiť aj niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka. Začínajúc § 4, ktorý v nadväznosti na čl. 46 ústavy umožňuje proti tomu, kto právo ohrozí alebo poruší, domáhať sa ochrany u orgánu, ktorý je na to povolaný, a končiac napríklad ustanoveniami o zodpovednosti za škodu a za bezdôvodné obohatenie. Tie sú ďalšími nástrojmi, ktoré je možné využiť na ochranu verejných záujmov. Sú síce koncipované ako klasické inštitúty ochrany súkromných práv, ale podľa nášho názoru prostredníctvom nich (najmä čo sa týka predchádzania škôd), je možné chrániť i záujmy verejné.¹⁴

Zaujímavou je tiež možnosť využívania ustanovenia § 417 OZ. Podľa neho komu škoda hrozí, je povinný na jej odvrátenie zakročiť primeraným spôsobom, pričom ak ide o vážne ohrozenie, ohrozený má právo sa domáhať, aby súd uložil vykonať vhodné a primerané opatrenia na odvrátenie hroziacej škody. Ohrozeným pritom môže byť fyzická alebo právnická osoba, a škoda môže hroziť aj prírode alebo životnému prostrediu. Životné prostredie slúži všetkým bez výnimky, takže ohrozeným by mal byť každý, kto takéto ohrozenie pociťuje a súd by týmto osobám mal umožniť prístup k spravodlivosti.

Objavujú sa tiež prvé úvahy o širšom využití inštitútu tzv. susedských žalôb (§ 127 OZ). Toto ustanovenie (hoci pôvodne koncipované ako úprava „drobných“ susedských vzťahov) môže byť v niektorých prípadoch úspešne využívané aj na ochranu celých komunit pred vplyvom prevádzok, ktoré výrazne znižujú kvalitu života ľudí (a to najmä v prípadoch, kedy apel na presadzovanie environmentálnej legislatívy cez štátnu správu nevedol z rôznych dôvodov k žiadúcej zmene).

¹⁴ Podľa § 415 OZ každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí. Návodom na definovanie pojmu škoda na životnom prostredí môže byť ustanovenie par. 10 Zák. č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, ktoré definuje tzv. ekologickú ujmu. Považuje sa za ňu strata alebo oslabenie prirodzených funkcií ekosystémov vznikajúca poškodením ich zložiek alebo narušením vnútorných väzieb a procesov v dôsledku ľudskej činnosti. Toto je vymedzenie, ktoré jednoznačne presahuje klasickú definíciu škody a má a musí mať vplyv i na rozšírenie aktívne legitimovaných subjektov pri poškodení životného prostredia.

Dominancia a výlučnosť štátu v takých veciach, ako sú ochrana prírody a niekedy i ochrana ľudských práv, nie je javom zdravým a neumožňuje balansovanie jeho záujmov so záujmami komunití, jednotlivcov i verejnosti všeobecne. Tieto i mnohé iné argumenty jasne podporujú fakt, že v záujme skvalitnenia prístupu k spravodlivosti by stálo za to pouvažovať o zakotvení časti verejných žalôb, tak ako ich poňali mnohé zahraničné súdy, aj do nášho súkromného práva.

Na podporu tohto argumentu si dovoľíme uviesť nasledovný citát:¹⁵

„Aby bolo možné podávať žalobu vo verejnom záujme, nemusel by sa prakticky vôbec meniť Občiansky súdny poriadok. Bude len potrebné rozšíriť okruh oprávnených, ktorých práva môžu byť určitým jednaním dotknuté - každý pokus o verejnú žalobu v pravom slova zmysle dnes súd odmietne s tým, že občan nie je zámerom poškodzovateľa priamo dotknutý. V zvláštnom zákone by potom zákonodarca stanovil okruh konaní, ktoré je možné žalovať vo verejnom záujme. Pokiaľ by tento okruh bol stanovený dostatočne pregnantne (a spočiatku skôr úzko), nešlo by o tak revolučný prevrat, ako sa to možno na prvý pohľad zdá. V právnej úprave by sa samozrejme muselo zamedziť tomu, aby napr. firmy nepodávali samy na seba fingované žaloby v snahe zabrániť podaniu skutočnej verejnej žaloby v tej istej veci. Bolo by potrebné upraviť náhradu nákladov prehraného sporu tak, aby sa zamedzilo zbrklému podávaniu žalôb kýmkoľvek, kdekoľvek a pod.

Inštitút verejných žalôb by sa v prvej fáze zrejme nevyhol využitiu zo strany extrémistov, ktorí by sa ho pokúsili využiť na medializáciu svojich cieľov. S týmito prípadmi by sa súdy museli vyrovnávať a sériou rozhodnutí vytvoriť určité nepísané pravidlá pre rozhodovanie v takýchto veciach. Verejné žaloby by na osobu sudcu kládli asi vyššie nároky, než bežné rutinné spory - myslím si však, že sudcovia by mohli naopak v týchto kauzách rozvinúť svoj zmysel pre spravodlivosť, pokiaľ im ho definitívne nezviazalo často surrealistické poňatie sudcovskej spravodlivosti v Čechách, a dokázať, že si svoje exkluzívne postavenie medzi verejnými činiteľmi naozaj zaslúžia. Myslím, že ne jeden mladý sudca by takú vec s chuťou rozhodoval.“

Približne o tomto bol citát sudcu Sedleyho zo začiatku článku. Nie je teraz dôležité, aby sme viedli polemiky, čo je verejné, čo súkromné právo, je jedno, či náš alebo Prokopov prístup nazveme kontrola verejného práva inštitútmi práva súkromného alebo nejako inak. Išlo nám len o tom, aby sa vlak s novými myšlienkami pohol aj týmto smerom.

¹⁵ „Odpověď mému vnukovi“,
Mgr. Martin Prokop, Poslední generace,
ročník 6, október 1997, s. 15.

ZÁVERY Z DISKUSIE: BARIÉRY A VÝCHODISKÁ

**Domnelá / skutočná nepreskúmateľnosť
niektorých aktov orgánov VS**

**Využiť prostriedky súkromného práva
Zmeniť reštriktívnu prax súdov
Zmena zákona (ústavy)**

Ako ilustrácia tejto bariéry bol na konferencii prezentovaný prípad dvoch východoslovenských obcí (Rokytovce, Ňagov). Navrhovatelia (Rómovia s trvalým pobytom v obci i bez takéhoto trvalého pobytu) podnetom podľa čl. 130 ods. 3 ústavy domáhali vyslovenia porušenia svojich ústavných práv uzneseniami obecných zastupiteľstiev týchto obcí, ktorými sa v podstate zakazoval vstup Rómov do obce. Ústavný súd podnety neprijal. Rovnako nevyhovел ani predchádzajúcemu podaniu, kde sa ochrany práv a zrušenia uznesení domáhala právnická osoba zaoberajúca sa rómskou problematikou (Nadácia dobrá rómska víla Kesaj)

V diskusii odzneli tieto názory:

- Tieto uznesenia nie sú rozhodnutím orgánu verejnej správy. Nejde o rozhodovanie obecného zastupiteľstva, ale o akýsi právny úkon zastupiteľstva. Na nápravu treba použiť inštitúty súkromného práva, konkrétne určovaciu žalobu (v petite by sa žiadalo určenie neplatnosti právneho úkonu zastupiteľstva, určenia práva na vstup, zdržania sa aplikácie uznesenia...).
- Podľa druhého názoru ide o „pa-uznesenie“, t.j. právnu formu, do ktorej bol včlenený iný obsah, ako tam mal byť. Takýto úkon nemá žiadne právne účinky a treba ho ignorovať.
- Keby sa ochrany domáhal oprávnený subjekt (teda nie právnická osoba, ako to bolo v prvom prípade) a včas (t.j. v dvojmesačnej lehote a ústavnou sťažnosťou), ústavný súd by sa musel zaoberať meritom veci a rozhodnúť.
- Ide o bariéru prekonateľnú výkladom príslušných ustanovení ústavy i zákonov. Toto stanovisko podporuje i doterajšia judikatúra štrasburských orgánov Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách. Najmä vo veciach Open Door a Dublin Well Woman, 1992, a Malone, 1984, súd vyslovil, že už zákon alebo rozhodnutie samé osebe bez jeho konkrétnej implementácie môže porušovať základné práva a slobody. Podľa tohto názoru ide rozhodnutie orgánu verejnej správy a verejné právo by nemalo byť a nie je „bezmocné“ pri náprave protiústavného stavu.

**Limitované možnosti
oznamovateľa a poškodeného
v trestnom konaní pre podávanie
opravných prostriedkov**

**Nová smernica generálneho prokurátora
Presadenie nového výkladu ustanovení TP
Zmena zákona (inštitút vyšetrojúceho sudcu)
Súkromné trestné žaloby (?)**

Ako bolo dohodnuté, pripravili sme list Generálnemu prokurátorovi SR k stanovisku generálnej prokuratúry č. 1/95, na základe ktorého proti uzneseniu o odložení alebo uložení veci nie sú sťažovateľ ani oznamovateľ oprávnení podať sťažnosť. Kópiu tohto listu každému z vás pripájame.¹⁶

Zavedenie inštitútu súkromných trestných žalôb do nášho systému nenašlo odozvu.

**Obmedzenie prístupu k súdu vyplývajúce
z § 248 OSP, prílohy A OSP**

**Zmena zákona
Prístup k ústavnému súdu**

§ 248 a príloha A OSP stanovujú rozhodnutia správnych orgánov, ktoré nepodliehajú možnosti preskúmania súdom. Ide o príliš široký a niekedy v prípade § 248 nie jednoznačne vykladaný výpočet.

Východiskom je zmena zákona, v niektorých prípadoch však prichádza do úvahy aj prístup k ústavnému súdu. Ak napr. rozhodnutím správneho orgánu, ktoré je vylúčené z jurisdikcie všeobecného súdu podľa § 248 OSP alebo prílohou A OSP, došlo k porušeniu niektorého zo základných práv a slobôd upravených ústavou, možno podať ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 ústavy alebo podnet podľa čl. 130 ústavy. Do úvahy tiež prichádza prerušenie konania zo strany sudcu všeobecného súdu a predloženie veci ústavnému súdu podľa § 109 ods. písm b) OSP.

**Limitovanie výkonu ústavných práv
dané čl. 51 ústavy**

**Zmena ústavy (zrušiť toto obmedzenie)
Prijať koncept pozitívneho záväzku štátu**

Čl. 51 ústavy hovorí o tom, že domáhať sa niektorých základných práv tzv. druhej a tretej generácie je možné len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Toto ustanovenie je komplikáciou prístupu

k spravodlivosti najmä v prípadoch, ak takéto zákony jednoducho neexistujú, prípadne garantované právo chápu tak úzko, že

¹⁶ V tejto veci došlo k významnej zmene počas prípravy publikácie. Generálny prokurátor SR Milan Hanzel odpovedal na náš list, pričom za východisko v ňom označil zmenu zákona.

K tejto zmene skutočne došlo, a to novelou trestného zákon č. 272/1999. S účinnosťou od 1. 11. 1999 je poškodený oprávnený podať sťažnosť proti uzneseniu o odložení veci.

jeho využívanie v podstate znemožňujú. Tu je východiskom buď vypustenie tohto článku ústavy (tým aj rozšírenie voľnej úvahy všeobecných alebo ústavného súdu), alebo prijatie konceptu pozitívneho a právne vynútiteľného záväzku štátu tieto práva zákonom a v súlade s garantovaným právom upraviť.

Neefektívnosť podnetu ako prostriedku ochrany práv podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy SR

**Zmena ústavy (zákona)
Nový výklad príslušných ustanovení**

Podľa čl. 130 ods. 3 ústavy ústavný súd môže začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv. Podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu okruh pasívne legitimovaných subjektov je tu širší ako v prípade ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy a podnetom možno napadnúť postup ktoréhokoľvek orgánu verejnej správy i postup orgánov činných v trestnom konaní vrátane súdu. Avšak výsledkom konania o podnete je obvykle len konštatovanie, že rozhodnutím alebo aj postupom toho-ktorého orgánu bolo porušené niektoré zo základných práv, čo nemožno považovať za efektívny prostriedok nápravy.

Východiskom by mohla byť zmena ústavy (rozšírenie pasívne legitimovaných subjektov pri úprave ústavnej sťažnosti a zároveň preformulovanie inštitútu podnetu na prostriedok, ktorým by sťažovateľ napádal neústavnosť zákona alebo podzákonnej normy), alebo zmena doterajšieho prístupu ústavného súdu. To by znamenalo presadiť výklad, na základe ktorého by sa spomenutý článok ústavy chápal ako procesná, nie materiálna norma a ústavný súd by per analogiam mohol v ďalšom konať a rozhodovať podľa príslušnej hmotnoprávnej normy ústavy s konštitutívnymi následkami.

2-mesačná lehota na podanie ústavnej sťažnosti

**Zmena ústavy
Plynutie lehoty pri pretrvávajúcom porušovaní práva**

Na rozdiel od podnetu, ústavnú sťažnosť možno podať len v lehote dvoch mesiacov od doby, kedy napádané rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť. Preferovanie právnej istoty pred spravodlivosťou (najmä pokiaľ ide o základné práva a slobody) môže často znamenať aj preferovanie formalizmu pred nápravou neústavného stavu.

Sú však situácie, kedy sa možno dá „pohrať“ s formuláciou § 53 ods. 3 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu SR, o konaní pred

ním a o postavení jeho sudcov. Pôjde o prípady, kedy niet opravného prostriedku. Vtedy totiž lehota začína plynúť dňom, kedy došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. V prípadoch, kedy rozhodnutie orgánu vyvoláva trvalý neústavný stav, možno mať za to, že k porušeniu práva dochádza „každý deň“, a tým pádom je každý deň začiatkom plynutia lehoty na podanie ústavnej sťažnosti. „Ak porušenie práva trvá, neexistuje oneskorene podané odvolanie“.

Pokiaľ ide o stanovenie dvojmesačnej lehoty na podanie správnej žaloby proti rozhodnutiu v správnom konaní, bolo by vhodné zakotviť povinnosť správneho orgánu poučiť účastníka konania aj o možnosti podať správnu žalobu.

Stereotypy v rozhodovaní

(napríklad v otázke kto je účastník správneho konania)

Zmena reštriktívneho prístupu súdov

(„sudca ako východisko“)

Zmena zákona

Do stereotypov v rozhodovaní sme nezahrnuli len prevládajúci reštriktívny prístup súdov k účastenstvu v konaní, ale i nechť ísť po nevyšľapaných chodníčkoch vo všeobecnosti. Stáva sa, že sudcovia v snahe vyhnúť sa problémom uplatňujú právne normy reštriktívne, aby sa vyhli kritike alebo aby nešli ešte nepreskúmanou cestou (pre vyjadrenie tohto prístupu sa ujali dve charakteristiky - „sudca ako bariéra“ a „defenzívny formalizmus postkomunistickej justície“). Na druhej strane presadenie rozširujúceho výkladu vždy a za každú cenu môže znamenať právny voluntarizmus a v konečnom dôsledku i nabúranie právnej istoty. Podľa nášho názoru však použitie extenzívneho výkladu pri rozšírení okruhu aktívne legitimovaných osôb na vyvolanie konania vo verejnom záujme napr. o aktívne skupiny občanov preukázateľne a dobromyseľne sa angažujúcich v dotknutej oblasti verejného života ešte samo osebe takýmto nabúraním nie je. Znamená len **možnosť** zohľadnenia záujmov širšieho spektra dotknutých, ohrozených, poškodených... a tým aj **možnosť** spresnenia samotného pojmu verejný záujem. To tiež môže prispieť k hľadaniu správneho pomeru medzi rovnováhou a spravodlivosťou.

Špecifická definícia

účastníka konania (napr. v konaní o stavebnej uzávere ...)

Zmena zákona

Bariéra sa týka napríklad § 34 Zák. č. 50/1976 o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon), podľa ktorého účastníkom konania

o chránenom území, ochrannom pásme a stavebnej uzávere je len navrhovateľ. Zatiaľ čo u ochranného pásma a chráneného územia toto ustanovenie má svoju logiku (i keď pripustenie do konania širší okruh dotknutých aj tu znamená rozšírenie záujmov braných do úvahy), u stavebnej uzávery toto ustanovenie znamená jediné - svoje názory v konaní môže relevantným spôsobom prezentovať jedine navrhovateľ obmedzenia vlastníckeho práva, čo býva najčastejšie investor veľkej stavby. Vzniká tak stav, kedy tí, ktorých práva sa obmedzujú, nemajú možnosť prezentovať v konaní svoje názory, hoci často (na rozdiel od prvých dvoch prípadov) verejný záujem bude skôr na ich strane.

Dotkli sme sa aj niektorých ďalších problémov týkajúcich sa práva na právnu pomoc, nákladov na právnik a povinné zastúpenie ako ekonomické bariéry prístupu k spravodlivosti. Za bariéry v správnom súdnictve možno niekedy považovať aj obmedzenie jurisdikcie súdu pri preskúmaní správnych rozhodnutí (§ 245 ods. 2), alebo fakt, že po vyriešení merita sporu už výsledok nemusí mať pre účastníka zmysel (ide o nedostatočne stanovené kritériá pre odklad vykonateľnosti rozhodnutia napadnutého správnu žalobou). V niektorých prípadoch je bariérou prístupu k spravodlivosti zdĺhavosť konania (niekedy nie je dostatočne rýchle ani predbežné opatrenie).

O týchto, ako aj o iných témach, ktoré budú aktuálne, môže byť naše ďalšie stretnutie.

SUMARIZÁCIA: BARIÉRY A VÝCHODISKÁ

**Domnelá/skutočná nepreskúmateľnosť
niektorých aktov orgánov VS**

→ Využiť prostriedky súkromného práva
Zmeniť reštriktívnu prax súdov
Zmena zákona (ústavy)

**Limitované možnosti oznamovateľa a poškodeného
v trestnom konaní pre o podávanie opravných prostriedkov**

→ Nová smernica generálneho prokurátora
Presadenie nového výkladu ustanovení TP
Zmena zákona (inštitút vyšetrujúceho sudcu)
Súkromné trestné žaloby (?)

**Obmedzenie prístupu k súdu dané
§ 248 OSP, prílohou A OSP**

→ Zmena zákona
Prístup k ústavnému súdu

**Limitovanie výkonu ústavných práv
dané čl. 51 ústavy**

→ Zmena ústavy (zrušiť toto obmedzenie)
Prijať koncept pozitívneho záväzku štátu

**Neefektívnosť podnetu ako prostriedku ochrany práv
podľa čl. 130 ods. 3 Ústavy SR**

→ Zmena ústavy (zákona)
Nový výklad príslušných ustanovení

**2-mesačná lehota na podanie
ústavnej sťažnosti**

→ Zmena ústavy
Plynutie lehoty pri pretrvávajúcom porušovaní práva

**Stereotypy v rozhodovaní
(napríklad v otázke kto je účastník správneho konania)**

→ Zmena reštriktívneho prístupu súdov
 („sudca ako východisko“)
Zmena zákona

**Špecifická definícia účastníka konania
(napr. v konaní o stavebnej uzávere ...)**

→ Zmena zákona

ÚČASTNÍCI KONFERENCIE:

JUDr. Táňa Aschenbrennerová

Najvyšší súd SR
Župné nám. 13 , 813 01 Bratislava

JUDr. Juraj Babjak

Krajský súd B. Bystrica
Skuteckého 7-9, Banská Bystrica

Mgr. Marek Benedik

Advokátska kancelária JUDr. Havláta
Gorkého 6, 811 01 Bratislava

Ľudovít Bradáč

Krajský súd B. Bystrica,
Skuteckého 7-9, Banská Bystrica

Mgr. Ladislav Briestenský

EQ Klub, Radničné nám. 9
902 01 Pezinok

Mgr. Martin Buzinger

Právnická fakulta UK
Šafárikovo nám. 6, Bratislava

Mgr. Ivana Datlová

Krajský súd B. Bystrica
Skuteckého 7-9, Banská Bystrica

Mgr. Vítěslav Dohnal

Ekologický právni servis (EPS)
Jakubské nám. 7, 602 00 Brno

JUDr. Ján Drgonec, DrSc.

Ústavný súd SR
Hlavná 72, 042 65 Košice

Mgr. Pavel Doucha

Ekologický právni servis (EPS)
Jakubské nám. 7, 602 00 Brno

JUDr. Eva Handlová

Okresný súd Bratislava I.
Záhradnícka 10, 811 01 Bratislava

Mgr. Peter Haňdiak

Personnel Slovakia, s.r.o.
P.O.BOX 175, 814 99 Bratislava

JUDr. Ján Havlát

Advokátska kancelária
Gorkého 6, 811 01 Bratislava

Mgr. Viera Horniaková

Tlačová agentúra SR
Tajovského 2, Košice

JUDr. Peter Hrnčiar

Okresný súd Liptovský Mikuláš
031 01 Liptovský Mikuláš

Mgr. Tomáš Kamenec

M.S. Trnavského 18
841 01 Bratislava

Grazyna Kopinska

The Ford Foundation
Ul. Flory 1/8, 00 586 Warszaw

Doc. JUDr. Ján Kľučka, CSc.

Ústavný súd SR
Hlavná 72, 042 65 Košice

Ján Kľučka

Právnická fakulta UPJŠ
Kováčska 26, Košice

Mgr. Andrej Králik

Advokátska kancelária JUDr. Dedáka
Sládkovičova 2, 811 06 Bratislava

Doc. JUDr. Peter Kresák, CSc.

Právnická fakulta UK
Šafárikovo nám. 6, Bratislava

JUDr. Petr Kužvart

ul. Za zelenou liškou 967/B
140 00 Praha 4

Mgr. Daniel Lipšic

Úrad Ministerstva spravodlivosti SR
Župné nám. 13, 813 01 Bratislava

Mgr. Dana Mareková

Lipského 4 , 841 01 Bratislava

JUDr. Ingrid Mencerová

Právnická fakulta UK
Šafárikovo nám. 6, Bratislava

JUDr. Lajos Meszaros

Národná rada SR
Mudroňova 1, 812 80 Bratislava

Mgr. Roman Oleksik

Kom-práv. kanc. Arzinger-Hydáková
Šafárikovo nám. 4, Bratislava

JUDr. Mária Patakyová, CSc.

Právnická fakulta UK, Šafárikovo nám. 6,
818 06 Bratislava

Mgr. Stanislav Pazderka

Ekologický právni servis (EPS)
Jakubské nám. 7, 602 00 Brno

Mgr. Martin Prokop

Ekologický právni servis (EPS)
Jakubské nám. 7, 602 00 Brno

Doc. JUDr. Ivana Pruchová

Právnická fakulta MU
ul. Veveří 70, 602 00 Brno

Edwin Rekosh

PILI, Columbia Law School
435 W. U6 St. New York

Mgr. Zuzana Strapáková

EQ Klub, Radničné nám. 9
902 01 Pezinok

JUDr. Ján Šikuta

Úrad vysokého komisára OSN pre utečencov
Štúrova 6, 811 02 Bratislava 75

JUDr. Lenka Škorpilová

Krajský súd B. Bystrica,
Skuteckého 7-9, Banská Bystrica

JUDr. Robert Urban

Krajský súd Žilina
Oroľská 3, 010 01 Žilina

JUDr. Ernest Valko

Advokátska kancelária
Záhradnícka 33, Bratislava

Vydalo:

Centrum pre podporu miestneho aktivizmu
Ponická Huta 65, 976 33 Poniky

Spracovali:

Ján Hrubala, Eva Kováčeková, Pavol Žilinčík

Realizácia: **ORMAN s.r.o.**

Grafický dizajn: **Eduard Lošonský**

Náklad: **200 ks**

Rok vydania: **1999**